

N:o 16.

Ank. till Riksd. kansli den 19 april 1902, kl. 12 midd.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet och Karolinska institutet.

Med anledning dels af en inom Andra Kammarerna af herr *David Bergström* afgifven motion, n:o 128, dels af en inom samma kammarer af herr *Jakob Pettersson* i Södertelge väckt motion, n:o 159, som öfverensstämmer med den af herr *Ernst Trygger* inom Första Kammarerna afgifna motion, n:o 27, samt Första Kammarens öfver sistnämnda motion fattade, Andra Kammarerna delgifna beslut, har Andra Kammarerna för sin del beslutat, »att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t ej mindre taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunna afskaffas, än äfven i öfrigt låta undersöka och utreda, huruvida icke, med hänsyn till nödvändigheten af studietidens begränsning, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende på undervisnings-, examens- och studieväsendet vid *Upsala och Lunds universitet samt Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm* kunna vara behöfliga, och att Kongl. Maj:t derefter ville vidtaga de åtgärder, som i dessa afseenden kunna befinnas erforderliga och gagneliga.»

Sedan beslutet delgifvits Första Kammarerna, har denna hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskotts behandling.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 14, hvori detta ärende närmare utredes och hemställan göres om att Andra Kammarerna måtte besluta på sätt sedermera skett, är af följande lydelse:

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 11 Häft. (N:o 16). 1

»I en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 128, har herr *David Bergström* föreslagit:

»att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t ville låta undersöka och utreda, huruvida icke, med särskild hänsyn till nödvändigheten af studietidens begränsning, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende å undervisnings-, examens- och studieväsendet vid Upsala och Lunds universitet samt Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm kunna vara behöfliga, och att Kongl. Maj:t derefter ville vidtaga de åtgärder, som för det åsyftade ändamålet kunna befinnas erforderliga och gagneliga.»

Till motivering af detta förslag framhåller motionären till en början å ena sidan det kända faktum, att de studerande vid våra universitet nu för tiden bedriva sina studier med långt större planmässighet, flit och ihärdighet än förr varit fallet, och å andra sidan det märkliga förhållandet, att trots detta eger en fortgående stegring af studietidens längd run vid våra universitet, ett förhållande, som måste vara egnadt att ingifva de allvarligaste bekymmer.

I detta afseende förebringar motionären åtskilligt statistiskt material från Upsala universitet och särskildt en tabell, i hvilken han med biträde från statistiska centralbyrån låtit utarbета, rörande studentåldern för dem, som vid sagda universitet åren 1897—1901 aflagt universitetets högsta fakultetsexamina. Efter meddelandet af denna tabell fortsätter motionären:

»Vid Upsala universitet synes studietiden alltså fortfarande stadd i betänklig tillväxt — det är resultatet af denna sifferutredning. Detta framträder med all önskvärd tydlighet, om man ställer bredvid hvarandra medeltalen för det senaste årtiondets båda femårsperioder. Framför dessa har jag här nedan till jemförelse, så långt en sådan kan låta sig göra, äfven fogat in medeltalen från perioden 1870—1884.

	1870—1884	1892—1896	1897—1901
	Medeltal terminer	Medeltal terminer	Medeltal terminer
Fil. lic.-examen med föregående kand.-examen	15,48 (humanitisk) 14,15 (naturvetenskaplig)	17,63	18,36
Fil. lic.-examen utan föregående kand.-examen	—		
Med. lic.-examen	21,61	22,25	25,94
Jur. kand.-examen	13,76	15,23	15,26
Teol. kand.-examen	15,60	18,29	21,79»

»De statistiska uppgifter rörande studietiden vid ett af rikets universitet, hvilka här ofvan meddelats», yttrar motionären längre fram i sin motion, »gälla universitetets högsta fakultetsexamina, hvarvid inom de juridiska och teologiska fakulteterna såsom högsta examina betraktats juris utriusque och teologie kandidat-examina, enär inom dessa fakulteter licentiat-examina så ytterst sällan afläggas. I denna studietid ingår emellertid naturligtvis också den tid, som användts för afläggande af nödiga förberedande examina.

I fråga om öfriga universitetsexamina — de juridiska embetsexamina, dimissionsexamina och filosofie kandidat-examen, utan påföljande licentiatexamen — torde en företagen utredning likaledes komma att visa en fortgående förlängning af studietiden. Ett särskildt skäl af färskt datum till ett sådant antagande, åtminstone beträffande filosofie kandidat-examen, ger mig det intyg från filosofiska fakultetens notarie i Upsala, hvilket jag tillåtit mig bifoga min motion. Af detta intyg framgår nemligen, att af de 104 studenter, som under fjorårets två sista examensperioder vid Upsala universitet hade anmält sig att prövas i filosofie kandidatexamen, en tredjedel aldrig nådde fram till godkänd examen. Icke mindre än 18 drogo sig sjelfva tillbaka och 16 blefvo formligen underkända. Från min egen studietid har jag aldrig hört talas om något liknande, och detta om ytterligt stegrade fordringar vittnande examensresultat lär också, enligt hvad jag från ort och ställe inhemtat, ha väckt det största uppseende. Genom den allt ifrån år 1891 medgifna delningen af filosofie kandidat-examen på två examensperioder trodde man sig göra denna examens afläggande lättare för de studerande, men nu tyckes raka motsatsen härtill hafva inträffat.»

I anslutning till den siffersammanställning, motionären gjort rörande studietiden för de högsta fakultetsexamina, som aflagts vid Upsala universitet under perioderna 1870—1884, 1892—1896 och 1897—1901, och hvilken sammanställning här ofvan återgifvits, anför motionären:

»Det är åtskilliga reflektioner af föga hugnesam art, hvartill dessa siffror och den bakom dem stående verkligheten — hvilken icke torde sakna sin motsvarighet vid Lunds universitet och Karolinska institutet — kunna gifva anledning.

Då Riksdagen för femton år sedan fann skäl att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka och utreda, huruvida icke, med särskild hänsyn till önskvärdheten af studiernas kraftigare främjande och studietidens begränsning inom nödigt mått, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende på undervisnings-, examens- och studieväsendet kunde vara behöfliga för Upsala och

Lunds universitet samt för Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm, och att Kongl. Maj:t derefter täcktes vidtaga de åtgärder, som kunde finnas för det åsyftade ändamålet erforderliga och gagneliga, — icke kunde väl Riksdagen då föreställa sig, att resultatet af denna framställning skulle blifva, visserligen åtskilliga åtgärder till studiernas kraftigare främjande, men tillika, på en mängd områden, en fortgående stegring af det onda: den alltför långa studietiden, mot hvilket Riksdagens framställning i främsta rummet var rigtad.

Som följd af Riksdagens ofvannämnda skrifvelse af år 1887 vidtogos den 17 april 1891 åtskilliga ändringar i universitetens statuter samt utfärdades en ny stadga angående filosofie kandidat- och licentiatexamen och en kungörelse om ändring i gällande bestämmelser rörande teologisk-filosofisk examen, hvarjemte i skrifvelse till universitetskanslern af den 4 december 1896 förordnats om vissa ändringar i föreskrifterna för teologisk-filosofisk och medicinsk-filosofisk examen. Att dessa stadganden och särskildt det på dem grundade fastställandet af nya studieplaner för filosofie kandidat- och licentiatamina samt för teologisk-, juridisk- och medicinsk-filosofisk examen i åtskilliga afseenden varit egnade att främja studiesättet vid universiteten, lär ingen vilja förneka. Men visst är, att det finnes många starkt kända och mycket öfverklagade missförhållanden vid våra universitet, på hvilka dessa stadge- och reglementsförändringar icke lyckats råda bot.

En förnyad, grundlig undersökning af tillståndet vid våra universitet torde komma att visa, att väsentliga brister i afseende å undervisningsättet, öfver hvilka man redan för femton år sedan förde klagan, fått kvarstå oafhjelpa, men att samtidigt härmed exemensfordringarne stegrats allt mer och mer, så att de nu, särskildt på vissa områden, finna sig på rent af orimlig höjd. Denna tendens hos de akademiska lärarne att skrufva upp fordringarna i det oändliga — en tendens, som ingalunda aftagit efter de ofvan omförmälda universitetsreformerna, utan i vissa fall kanske snarare tvärt om — måste enligt mitt förmenande hejdas genom lämpliga föreskrifter och nödig kontroll. Och medan inrättandet af seminarier och anordnandet af propedeutiska kurser villigt erkännas innebära högst beaktansvärda förbättringar i fråga om undervisningens meddelande, torde en närmare undersökning af planläggningen och beskaffenheten af vissa universitetsföreläsningar noggsamt bevisa nödvändigheten att äfven i detta afseende skapa en annan ordning, der undervisningens kraf, och icke blott den enskilde lärarens godtfinnande, varder bestämmande.

Det kan omöjligen vara till gagn för landet, att de samhällsmed-

lemmar, som gå den s. k. lärda vägen, skola förnöta tiotal af år vid universiteten. När de så vid 30—40 års ålder skola begynna sin verksamhet i lifvet, hafva de redan sin kanske allra bästa tid bakom sig. Den långa lexläsningen — ty annat är icke till stor del det s. k. vetenskapliga examensstudiet — har hos många förtagit både arbetslusten och arbetskraften, och de allra flesta föra med sig ut i lifvet en skuldbörda på minst lika många tusental kronor, som de tillbragt år vid universitetet, — en skuldbörda som de, på få undantag när, aldrig förmå att amortera, kanske knappast att förränta, och som jemt och ständigt kommer att verka som en förlamande tyngd på deras gerning.

I en tid, då vi behöfva taga vara på nationens tillgångar på alla områden, måste det också framstå som en angelägenhet af den största vigt att se till, att de andliga krafterna icke i onödan förspillas och förslösas. Sveriges land och folk borde icke ha råd att bestå sig med en lyx i studieväg, som icke ens de stora och rika kulturfolken tillåta sig. Och hos oss liksom hos dem komme det nog att visa sig, att, om man i de akademiska examensfordringarne prutade af litet på kvantiteten och receptiviteten och lade lite mera an på kvaliteten och den sjelfständiga produktiviteten, så skulle derpå ingenting förloras, men mycket vinnas.

Äfven ur statsfinansiell synpunkt har den långa studietiden vid våra universitet sin betydelse. Ju längre studietiden är, ju högre måste naturligtvis löneanspråken ställas af dem, som blifva embets- och tjenstemän, och ju kortare blir å andra sidan den tid, de kunna använda i statens tjänst, innan de behöfva pensioneras. Också från dessa synpunkter torde sålunda en närmare undersökning af hithörande förhållanden vara påkallad.»

»Hvad nu här ofvan i korthet blifvit anfördt», yttrar till sist motionären, »torde tillräckligt ådagalägga behovet af en ingående och allsidig undersökning och utredning rörande undervisnings- och examensförhållandena vid rikets universitet. Föregående erfarenhet synes emellertid gifva vid handen, att det ifrågavarande undersöknings- och utredningsarbetet icke uteslutande bör öfverlemnas åt universitetsmän, utan att personer med större kännedom om och blick för det praktiska lifvet och dess kraf dervid äfven böra tillkallas och få göra sin mening gällande.»

I en inom Första Kammaren afgifven motion, n:o 27, har herr *Ernst Trygger* upptagit en mindre del af det omfattande ämnet till behandling och hemställt,

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas».

Till stöd för detta förslag anför denne motionär följande:

»Att det fordras ett visst mått af s. k. allmänbildning, olika i olika fall, för att kunna med framgång bedrifva fackstudier, är obestridligt. Lika visst är emellertid, att man måste se till, att fordringarne på denna grundläggande allmänbildning icke ställas så höga, att de medföra ett inkräktande på den tid, som bör tillkomma fackstudierna. Låter man ynglingen allt för länge syssla med studier i ämnen, som icke ingå i hans blifvande fackutbildning, ödslar man bort för honom en dyrbar ungdomstid, samtidigt med att man löper risken att minska hans förmåga af ett allvarligt fackstudium såsom grundval för hans blifvande lifsarbete.

Jag tror ej, att jag går för långt, då jag påstår, att i vårt land allmänbildning skattas för högt och fackbildningen för lågt, samt att i följd häraf vårt undervisningsväsende tillgodoser den förra på den senares bekostnad. Äfven vid utbildningen af våra blifvande jurister har en dylik felaktig uppfattning gjort sig gällande, och det är härå jag ber att nu få rigta uppmärksamheten.

Som bekant fordrar man af en yngling, som godkänts i mogenhets-examen, såsom vilkor för inträde i juridisk fakultet, att han aflagt en ytterligare examen i icke-juridiska ämnen. Sålunda är det stadgadt, att rätten att aflägga examen till rikets rättegångsverk, den s. k. hofrättsexamen, eller examen till Kongl. Maj:ts kansli är beroende på att förberedande examen förut aflagts inför filosofiska fakultetens lärare i ämnena latin, franska, historia, statskunskap samt filosofisk rätts- och samhällslära. För att få taga juris kandidat-examen fordras en förberedande examen i latin, teoretisk filosofi, praktisk filosofi, historia, statistik och matematik. Frågar man emellertid, hvartill dessa förberedande examina tjena, så bör enligt min mening svaret blifva, att de tjena till föga annat än att beröfva den blifvande juristen tid och penningar samt understundom nöta bort en del af det intresse, hvarmed han, frigjord från skolans mångläseri, eljest skulle hafva egnat sig åt de juridiska studierna. Men kanske invänder man, att de föreskrifna studierna i ofvan nämnda humanistiska ämnen äro nödvändiga förutsättningar för ett framgångsrikt juridiskt studium. En granskning af de stadgade ämnena torde gifva denna invändning dess rigtiga bemötande.

Sålunda synes det uppenbart, att, om den blifvande hofrättisten icke

behöfver ökade insigter i matematik, den blifvande juris kandidaten ej heller kan vara i behof deraf, liksom ock att, om den senare ej behöfver ökade insigter i franska språket, detta ej heller kan vara nödvändigt för den förre. Ett liknande resonnement är ock tillämpligt med afseende på ämnet teoretisk filosofi. Beträffande åter de ämnen, som äro gemensamma för de båda förberedande examina, latin, historia, statskunskap och praktisk filosofi, äro de båda sistnämnda obehöfliga, enär de ingå i de juridiska ämnena statsrätt och juridisk encyklopedi, och de båda förra behöfva ej drivas utöfver hvad som fordras för betyget godkänd i mogenhetsexamen — om så mycket i latin verkligen bör fordras, ett spörsmål, som kanske ännu ej är moget för sin lösning.

Att den blifvande vetenskapsmannen kan behöfva göra studier icke blott i nu nämnda utan äfven i andra humanistiska ämnen, erkännes villigt, men för att förmå honom härtill erfordras tydligen ej några examensföreskrifter.

Åtskilligt af hvad jag nu uttalat har icke varit främmande äfven för andra med den juridiska undervisningen förtrogna personer, något som framgår af följande. Sedan Upsala juridiska fakultet år 1891 i framställning till Kongl. Maj:t väckt förslag om förändrade bestämmelser angående de juridiska universitetsexamina m. m., enligt hvilket förslag juris kandidat-examen skulle ersätta den s. k. hofrättsexamen och i vissa fall examen till Kongl. Maj:ts kansli, samt tillfälle beredts fakulteten att yttra sig öfver hvad det större akademiska konsistoriet i Lund och dervarande juridiska fakultet anfört och föreslagit såväl i öfrigt som särskildt angående ombildning af den förberedande examen inför filosofiska fakulteten, förklarade Upsala juridiska fakultets flertal (fem af sju medlemmar) sig anse, att någon sådan examen ej vore behöflig eller ens lämplig.

Detta fakultetens uttalande i förevarande ämne — liksom dess förslag angående förändrad anordning af de juridiska examina — är ännu beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. I den förhoppning att Kongl. Maj:t skall skänka frågan en större uppmärksamhet, i fall Riksdagen anser sig kunna godkänna den tanke, som ligger bakom krafvet på afskaffande af ifrågasvarande förberedande examina, vågar jag hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas.»

Under åberopande af motiveringen till den af herr Trygger i Första Kammaren väckta motionen har slutligen herr *Jakob Pettersson* i Södertelge,

i en inom Andra Kammarerna afgifven motion, n:o 159, gjort enahanda hemställan och sålunda föreslagit,

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas».

I denna motion hafva ytterligare fyra af Andra Kammarens ledamöter instämt.

Att med afseende å undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet åtskilliga missförhållanden äro rådande, och att, särskildt med hänsyn till studietidens längd, snara åtgärder till dessa missförhållandens afhjelpande äro af nöden, derom vittna icke allenast de vid årets riksdag framkomna motionerna, utan äfven de förslag till ändringar af gällande examensstadganden, hvilka under de senaste månaderna blifvit framställda af lärare vid Upsala och Lunds universitet, de petitioner, som af lärjungar vid Upsala universitet ingifvits till Kongl. Maj:t om tudelning af ämnena germanska språk och estetik med litteratur- och konsthistoria, och slutligen de diskussioner, som under innevarande vårtermin hållits dels i Upsala angående studie- och examensförhållandena inom de filosofiska, teologiska och medicinska fakulteterna, dels i Lund angående examensväsendet inom den filosofiska fakulteten, dels inom den vid Karolinska institutet i Stockholm förefintliga medicinska föreningen angående de medicinska studiernas ordnande.

Äfven inom universitetskretsar är spørsmålet sålunda icke längre, huruvida en ändring i de nuvarande förhållandena bör ega rum, utan huru denna ändring bör gestaltas och genomföras. De förslag i sistnämnda afseende, hvilka under året framkommit från universitetslärares sida, och hvilka, såsom bilagorna till detta utlåtande utvisa, uteslutande gälla filosofie kandidat- och licentiatexamina, ådagalägga emellertid, att bland männen af facket ganska skilda meningar råda om bästa sättet för den viktiga frågans lösning. Och den offentliga kritik, för hvilken dessa förslag från andra akademiska håll varit utsatta, gifver också vid hand, att man beträffande vissa af de föreslagna reformerna befarar, att de rent af skola leda till en ytterligare ökning i stället för minskning af den redan allt för långa studietiden.

Utskottet, hvilket i allo delar den uppfattningen, att det omöjliga

kan vara till gagn för landet, att de samhällsmedlemmar, som utbilda sig vid universiteten, der skola förnöta tiotal af år, innan de komma ut i lifvet, och att i en tid, då vi behöfva taga vara på nationens tillgångar på alla områden, det framstår såsom en angelägenhet af den största vigt att se till, att de andliga krafterna icke i onödan förspillas och förlösas, finner såväl den af motionären herr Bergström gjorda framställningen i ämnet som ofvan relaterade förhållanden innebära goda och fullgiltiga anledningar att begära en ingående och allsidig undersökning och utredning rörande undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet.

Då man flerstädes vid utlandets lärda högskolor med mycket goda kunskapsresultat lyckats inom nödigt mått begränsa studietiden, bör ett närmare studium af utlandets universitetsförhållanden kunna gifva en nyttig ledning för ett blifvande reformarbete på detta område inom vårt eget land.

I utlandet göres i regel en vida skarpare åtskilnad än hos oss mellan embetsexamina å ena sidan och de rent vetenskapliga universitetsstudierna å den andra. Kurserna för embetsexamina äro i utlandet långt mera i detalj bestämda i sjelfva universitets- eller examensstadgarna, en viss tid brukar der vara fastställd, inom hvilken dessa examina böra vara aflagda, och flerstädes afläggas de inför särskilda examenskommissioner, hvarigenom hvarje godtycklighet från universitetslärnarnes sida med afseende på kursernas ökande blir utesluten.

Med denna anordning sammanhänger, att utlandets universitetslärare flerstädes bruka så anordna sina föreläsningar, att de under loppet af 1—3 terminer gifva lärjungarne en öfverblick öfver hela sitt ämne, med nödiga litteraturanvisningar, i stället för att som hos oss ofta varit fallet upptaga termin efter termin med föreläsningar om blott en detalj af ämnet. Dylika kursföreläsningar, för hvilka professorerna i regel ega uppbära särskild ersättning, pläga vid utlandets universitet vara mycket besökta och högt uppskattade af studenterna, hvilket i sin ordning gör, att mycken omsorg nedlägges på dessa föreläsningar.

En annan olikhet mellan utlandets universitetsförhållanden och våra synes vara den, att medan man hos oss har en benägenhet att ställa upp mycket stora kvantitativa fordringar för erhållande af de högre betygen i de akademiska examina och ofta nog tänker mera på den större receptiviteten än på den större mognaden, fäster man i utlandet mera afseende vid de kvalitativa skilnaderna mellan examinanderna, och i öfverensstämmelse härmed anser man ådagalagd förmåga att på någon vigtig punkt fördjupa studiet eller verkställa en sjelfständig undersökning såsom en vida bättre

mätare på en lärjunges kapacitet än inlärandet af två eller tre gånger så långa kurser som de för lägsta betyget erforderliga.

Om nu utskottet från denna jemförelse med utlandet öfvergår till ett närmare skärskådande af våra egna universitetsförhållanden, synes det utskottet gifvet, att frågan om de förberedande akademiska examinas borttagande eller inskränkande bör ju förr dess hellre upptagas till behandling och afgörande. Frågan härom har redan tillräckligt länge stått på dagordningen. Skulle det emellertid vid en fönyad pröfning visa sig, att möjligen någon af dessa examina icke skulle kunna fullständigt undvaras, torde en förestående läroverksreform och särskildt en annan anordning af studierna i de allmänna läroverkens högre klasser kunna göra det möjligt för dessa läroverk att öfvertaga nu ifrågavarande uppgift och sålunda meddela de lärjungar, som skola gå till universiteten, det för deras blifvande studium nödiga förberedande kunskapsmättet, liksom ock i högre grad än för närvarande är fallet gifva dem öfning i sjelfständig studieverksamhet. I detta afseende vill utskottet särskildt erinra, att Riksdagen redan i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 6 maj 1899 rörande vissa ändringar i de allmänna läroverkens organisation framhållit önskvärdheten af en större valfrihet på det högre skolstadiet, och detta just i syfte att klasserna 6: 1—7: 2 skola kunna gifva nödig förbildning för studier, afsedda att fortsättas vid universitet eller annan högre tillämpningsskola.

Vänder man sig från de s. k. förberedande examina till de egentliga universitetsstudierna med dertill hörande examina, så visar det sig genast vida svarare att utpeka både på hvilka punkter ett reformarbete bör samla sig och hur det bör genomföras. Här måste en grundlig undersökning och utredning först ega rum, och för att alla hithörande spörsmål må erhålla den allsidiga och fullständiga belysning, som är af nöden, är det tvifvelsutan af vigt, att äfven representanter för det praktiska lifvet och dess kraf härvid tillkallas och få göra sin mening gällande.

Utskottet föreställer sig, att särskildt i vissa embetsexamina en minskning af ämnenas antal skall visa sig möjlig och att en motsvarande minskning af studietiden deraf skall kunna blifva en följd. Men framför allt vill utskottet betona nödvändigheten af en reduktion af kurser och fordringar på åtskilliga områden. Särskildt i fråga om våra embetsexamina — till hvilka utskottet äfven räknar filosofie kandidat- eller licentiatexamen, använd såsom lärareexamen, — bör en nyttig inskränkning kunna ega rum genom att bättre skilja mellan hufvudsak och bisak, än nu ofta synes vara fallet vid uppställandet af kurser och fordringar.

Huruvida den i utlandet använda metoden, att genom embetsexaminas

aftäggande inför särskilda examenskommissioner hålla fordringarna vid en fastare nivå och dermed också studietiden inom mera bestämda gränser, äfven hos oss bör finna tillämpning, derom torde först en närmare utredning kunna gifva besked. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang erinra, att, då vid 1886 års riksdag en motion angående studie- och examensväsendet vid universiteten förelåg till behandling, uti ett till Andra Kammarerna afgifvet utförligt utlåtande öfver densamma framhölls lämpligheten att af alla examinatorerna till en examen bildade en kommission, hvilken i sin helhet ähörde examinandens pröfning i hvarje särskildt ämne.

I hvarje fall finner emellertid utskottet ett mera detaljeradt och bestämdt angifvande i stadgandena rörande de olika examina af det nödiga kunskapsmättet för deras afläggande nödvändigt, på det att icke vederbörliga examinatorer skola kunna efter eget godtfinnande pressa upp examensfordringarna snart sagdt huru högt som helst. Att tillämpningen af hithörande bestämmelser i examensstadgarna dessutom bör ställas under lämplig och effektiv kontroll, synes vara af erfarenheten till fullo ådagalagd.

Det är utan tvifvel många ganska invecklade och svårlösta frågor, som komma att framställa sig vid en närmare undersökning och utredning rörande undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet. Men dessa frågor invecklade art och svårigheterna vid deras lösning böra ej få afskräcka från ett allvarligt bemödande att på detta viktiga område åstadkomma nödiga reformer. En fortgående förlängning af studietiden vid våra universitet kan ej ur någon synpunkt betraktas som en fördel. För den enskilde betyder den, att han senare kommer ut i lifvet, att han senare får sin utkomst och att han kanske aldrig kan blifva en skuldfri och oberoende man. Det må också ihågkommas, att den aflagda universitetsexamen i regeln icke gör honom färdig för hans blifvande lefnadskall; efter denna följa i de flesta fall nya läroår och nya lärokurser af mera praktisk art, hvilka äfven de kunna blifva både långa och ekonomiskt mycket betungande. Härtill kommer numera en ökad värnpligtstid, hvilket gör en reducering af studietiden vid universiteten yttermera nödvändig, för att icke utträdet i lifvet och på det praktiska arbetsfältet skall framflyttas ännu längre. Att det ur statens synpunkt måste anses högeligen önskvärdt, att studietiden förkortas, kräfver ingen utförlig bevisning. Det kan icke vara till gagn för samhället, att en del af dess medlemmar begynna sin egentliga praktiska verksamhet, först när de hafva sin kanske allra bästa tid bakom sig, och äfven ur statsfinansiell synpunkt måste kombinationen af en mycket lång studietid och en derigenom väsentlig afkor-

tad tjänstetid för de blifvande embets- och tjänstemännen betraktas såsom en mycket betänklig sak. Ju längre studietiden är, ju högre måste naturligtvis också löneanspråken ställas af dem, som blifva embets- och tjänstemän.

Utskottet har sålunda ansett alla skäl tala för att en allsidig undersökning och utredning af det viktiga ämnet snarast möjligt kommer till stånd.

Beträffande de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade förberedande examina hafva herr Trygger i Första och herr Jakob Pettersson i Andra Kammarerna ansett en särskild framställning påkallad, i syfte att få dessa förberedande examina snarast möjligt afskaffade. Första Kammarens andra tillfälliga utskott, som handlagt herr Tryggers motion, yttrar — efter att hafva erinrat derom, att frågan om dessa examinas upphäfvande eller inskänkande gjordes till föremål för universitetsmyndigheternas handläggning då Kongl. Maj:t år 1889 infortrade deras utlåtande angående examensväsendet inom de filosofiska fakulteterna — följande:

»Vid den juridiska fakultetens behandling af detta ärende 1889 afstyrkte professorerna Trygger och Hagströmer bibehållandet af en förberedande universitetsexamen i ämnen tillhörande filosofiska fakulteten såsom förutsättning för bedrifvandet af juridiska studier, och 1892 yttrar den juridiska fakulteten i Lund, att den förberedande examen borde ombildas och inskränkas. Samma år uttala uti den juridiska fakulteten i Upsala 5 af professorerna mot 2, att de anse, att någon sådan examen ej vore behöflig eller ens lämplig.

1894 säger sig universitetskansleren icke vilja motsätta sig borttagandet af förberedande examina, med vilkor af att betyget godkänd fordras för vissa ämnen uti mogenhetsexamen, och ett liknande uttalande göres 1895 af flertalet af i examensfrågan tillkallade sakkunnige, såsom herrar Thempander, Forssell, v. Steyern m. fl.

Utskottet anser i allmänhet, att studietiden för den blifvande fackmannen bör minskas, så att han tidigare och med bibehållen kraft och intresse kommer ut i det praktiska lifvet. När därför nya nödvändiga studier tillkomma, särskildt på de sociala områdena måste man se till, att annat borttages. Den grundläggande allmänbildning, som utvisas genom mogenhetsexamen, synes med skäl kunna betraktas som tillräcklig.

Derigenom kommer man vid universitetet omedelbart in på fackstudiet, som då kunde bedrivas med mera intresse och intensitet, och skulle något ämne, som nu tillhör förberedande examen, vara alldeles nödvändigt för fackstudiets bedrivande, så finge det ingå uti fackexamen.

Hvad nu beträffar de tvenne olika förberedande examina till de särskilda juridiska examina, anser utskottet att motionären visat obehöfligheten af de der förekommande examensämnen i och för de juridiska studierna, samt instämmer således med honom, dock under förutsättning, dels att härigenom den juridiska kursen i sin helhet förkortas med den tid, som den förberedande examen för närvarande tager i anspråk, dels ock att det för rätten att aflägga de juridiska examina fordras uti mogenhets- eller kompletteringsexamen betyget godkänd uti vissa grundläggande ämnen; något som blifvit desto mera nödvändigt, i den mån valfrihet utaf ämnen i mogenhetsexamen kan blifva utsträckt.»

Med stöd af det sålunda anförda hemstälde utskottet, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universitetet aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas.»

Denna hemställan har af Första Kammararen godkänts.

Utskottet finner äfvenledes spörsmålet om nu ifrågakvarande examinas behöflighet eller icke så tillräckligt pröfvadt och förberedt, att en lösning af detsamma oförtöfvadt och oberoende af andra mera invecklade spörsmål borde kunna ega rum. Liksom medkammarens tillfälliga utskott vill emellertid utskottet, på samma gång det uttalar sig för dessa förberedande examinas snara afskaffande, betona vigten af att den tid, som derigenom komme att inbesparas för de studerande, icke må tagas i anspråk för de juridiska fackstudierna, utan utgöra en verklig förkortning af studietiden för dem, som vilja gå den juridiska vägen».

Första Kammarens andra tillfälliga utskott har, vid det förhållande att Första Kammararen redan fattat beslut i enlighet med hvad herr Trygger i sin motion föreslagit, nu endast att yttra sig om det af Andra Kammararen, med bifall till herr Bergströms motion, fattade beslut. Dervid kan utskottet icke underlåta påpeka, att utskottet icke varit i tillfälle att underkasta den af herr Bergström lemnade statistiska utredning en fullständig granskning. Endast

i fråga om juris kandidatexamen och den för dess afläggande hittills erforderliga tid har utskottet låtit verkställa en kontrollundersökning, hvilken emellertid lemnat det resultat, att den under de tre af motionären omförmälda perioderna inträdda stegringen i studietiden icke med full säkerhet kan tillskrifvas en höjning i fordringarne för nämnda examen.

I nämnda hänseende vill utskottet först erinra derom, att ej mindre herr Bergström vid beräkning af medeltalet terminer, som under 1897—1901 åtgått för afläggandet af juris kandidatexamen, än ock de, som uppgjort motsvarande statistik för tiden 1892—1896, upptagit jemväl exceptionella fall, då den studerande först vid en mera framskriden ålder, sedan han länge varit från universitetet frånvarande, bestämt sig för att studera juridik. I herr Bergströms redogörelse upptages sålunda en person, som först 60 terminer efter det han inskrifvits vid universitetet aflagt juris kandidatexamen, och den af honom åberopade statistiken för 1892—1896 upptager en person, för hvilken nämnda tid utgör 64 terminer. En annan omständighet, som icke heller får förbises, när man jemför de olika perioderna, är, att antalet af de studerande, som arbetat på juris kandidatexamen, varit synnerligen olika under de olika perioderna. Under perioden 1870—1884, d. v. s. under 15 år, aflades juris kandidatexamen af 66 studerande, således i medeltal något mer än 4 om året. Under perioden 1892—1896 var detta antal 72, d. v. s. i medeltal 14,4 om året, hvaremot antalet under perioden 1897—1901 (derest jemväl de tre medtagas, som aflade examen i december 1901) steg till 136, d. v. s. i medeltal 27,2 om året. Denna vaxning i antalet af dem, som aflagt juris kandidatexamen under de olika perioderna, sammanhänger nemligen med en olikhet hos dem, som egnat sig åt studier för ifrågavarande examen. Under den första perioden utgjordes dessa i regel af de i fråga om juridisk begåfning och intresse för rättsvetenskapen mest framstående studenterna. I samma mån antalet ökats, har urvalet tydligen blifvit sämre, något som utan tvifvel ock varit egnadt att bidraga till att studietiden förlängts.

Huruvida liknande anmärkningar kunna göras i fråga om den beträffande öfriga examina lemnade statistikens riktighet eller bevisande kraft, är utskottet, som sagt, ej i tillfälle att afgöra. Dermed må emellertid vara huru som helst, ett faktum är, att studietiden är betänkligt lång och därför, om möjligt, måste förkortas. De skäl, Andra Kammarens första tillfälliga utskott anført till stöd för att detta skulle kunna låta sig göra, torde i allt väsentligt vara riktiga, men sättet, huru den af behovet påkallade förändringen skall kunna genomföras, synes utskottet endast efter en allsidig utredning kunna fastställas.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att Första Kammarén, som med anledning af herr Tryggers motion redan för sin del beslutat, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas, måtte biträda Andra Kammarens i anledning af herr Bergströms motion fattade beslut, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes undersöka och utreda, huruvida icke, med hänsyn till nödvändigheten af studietidens begränsning, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende å undervisnings-, examens- och studieväsendet vid Upsala och Lunds universitet samt Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm kunna vara behöfliga, och att Kongl. Maj:t derefter ville vidtaga de åtgärder, som i dessa afseenden kunna befinnas erforderliga och gagneliga

Stockholm den 19 April 1902.

På utskottets vägnar:

HJ. PALMSTIERNÄ.
